

Національна академія наук Республіки Вірменія (далі – НАН Республіки Вірменія) – вища державна наукова організація, що здійснює й координує фундаментальні та прикладні наукові дослідження в країні. Академія своєю діяльністю сприяє також освітньому, культурному, технічному та соціально-економічному розвитку Вірменії.

НАН Республіки Вірменія є правонаступницею колишньої Академії наук Вірменської РСР, створеної в 1943 р. на базі Вірменського філіалу АН СРСР. Одним з організаторів і першим президентом академії був учений у галузі сходознавства академік Й. Орбелі. Сучасну назву академія має з 1993 р.

Основними завданнями та напрямками діяльності НАН Республіки Вірменія є забезпечення розвитку науково-технічної системи; створення сприятливих умов для розвитку наукових шкіл, підготовки висококваліфікованих наукових кадрів; сприяння розвитку міжнародного наукового співробітництва; створення спеціальних комісій та експертних груп з питань технічних, природничих і суспільних наук; розробка прогнозів відносно тенденцій подальшого розвитку науково-технічної галузі; залучення участі іноземного наукового потенціалу в наукових дослідженнях, що проводяться в академічних установах; видавнича діяльність; організація наукових конференцій; інформаційне забезпечення наукових та освітніх установ, архівів, бібліотек і музеїв країни.

У своїй діяльності академія керується Законом «Про Національну академію наук Республіки Вірменія», прийнятим 14 квітня 2011 р., статутом академії від 26 травня 2011 р. та іншими чинними урядовими постановами.

Головним джерелом фінансування академії є кошти з державного бюджету, гранти та пожертви юридичних і фізичних осіб.

Персональний склад НАН Республіки Вірменія представлений дійсними членами (академіками), членами-кореспондентами, іноземними членами, почесними членами й почесними докторами.

Академіками обираються вчені, які є громадянами Вірменії та збагатили науку працями першорядного наукового значення. Членами-кореспондентами обираються доктори наук, які також мають вірменське громадянство та здобутки яких отримали найвищу наукову оцінку. Іноземними членами мають право бути обрані вчені зарубіжних країн, які своєю діяльністю істотно збагатили вірменську науку. До складу почесних членів і докторів обираються відомі вчені, громадські та політичні діячі Вірменії, а також зарубіжних країн, які своєю діяльністю істотно сприяють розвитку академії.

Вищим органом колегіального управління НАН Республіки Вірменія є загальні збори, які затверджують основні напрями наукових досліджень, приймають статут та вносять зміни до нього, обирають академіків, членів-кореспондентів, президента, віце-президентів, академіків-секретарів відділень, розглядають і затверджують річний звіт президії.

Загальні збори академії скликаються не менше одного разу на рік. Постанови загальних зборів приймаються відкритим голосуванням простою більшістю голосів, за виключенням випадків, передбачених чинним статутом.

Загальне наукове та науково-організаційне керівництво академією, її галузевими відділеннями та науковими установами в період між засіданнями загальних зборів здійснює президія. Указаний орган керівництва академією розглядає тематику наукових досліджень та приймає рішення стосовно них, здійснює міжнародне науково-технічне співробітництво, заключає договори з науковими організаціями інших країн, проводить міжнародні наукові конференції, приймає рішення про скликання загальних зборів, затверджує регламент виборів членів академії та порядок обрання президента академії, подає на розгляд загальних зборів річний звіт академії, а також здійснює інші функції згідно зі статутом академії та чинним законодавством Республіки Вірменія.

Президент академії, який обирається загальними зборами зі складу академіків, здійснює загальне керівництво академією та представляє її на державному та міжнародному рівнях. З 2006 р. НАН Республіки Вірменія очолює вчений у галузі радіофізики, академік Р. Мартиросян. За відсутності президента його функції виконує віце-президент академії.

Академік-секретар академії проводить підготовку загальних зборів і засідань президії, здійснює контроль за виконанням їх рішень, а також за виконанням наказів і розпоряджень президента академії.

Основним структурним підрозділом академії, який об'єднує вчених однієї або декількох галузей науки, є відділення. До складу відділення входять науково-дослідні інститути, наукові центри та інші установи. Очолює відділення академік-секретар¹.

На сучасному етапі в системі Національної академії наук Республіки Вірменія діють п'ять відділень: математики та технічних наук, фізики та астрофізики, природничих наук, хімії та науки про Землю, вірменознавства та суспільних наук.

---

¹ Устав Национальной академии наук Республики Армения [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.sci.am/files/HHGAA_kanonadrutyun_ru.pdf.

До складу Відділення математики та технічних наук входять: Інститут математики, Інститут механіки, Інститут проблем інформатики та автоматизації.

До складу Відділення фізики та астрофізики входять: Бюраканська астрофізична обсерваторія, Інститут радіофізики та електроніки, Інститут прикладних проблем фізики, Інститут фізичних досліджень.

До складу Відділення природничих наук входять: Центр еколого-ноосферних досліджень, Інститут біохімії ім. Г. Х. Бунятяна, Інститут ботаніки, Інститут проблем гідропоніки ім. Г. С. Давтяна, Науково-виробничий центр «Вірмбіотехнологія» в складі якого діють: Інститут біотехнології, Інститут мікробіології, Центр депонування мікробів і Центр мікробіології та депонування мікробів, Інститут молекулярної біології, Інститут фізіології ім. Л. А. Орбелі, Науковий центр зоології та гідро екології, у складі якого діють Інститут зоології та Інститут гідроекології та іхтіології.

До складу Відділення хімії та науки про Землю входять: Науково-технологічний центр органічної та фармацевтичної хімії, у складі якого діють Інститут тонкої органічної хімії ім. А. Л. Мнджояна, Інститут органічної хімії та Центр дослідження будови молекул, Інститут хімічної фізики ім. А. Б. Налбандяна, Інститут загальної та неорганічної хімії, Інститут геологічних наук, Інститут геофізики та інженерної сейсмології ім. А. Г. Назарова.

До складу Відділення вірменознавства та суспільних наук входять: Інститут історії, Інститут філософії, соціології та права, Інститут економіки ім. М. Х. Котаняна, Інститут археології та етнографії, Інститут сходознавства, Інститут мови ім. Р. А. Ачаряна, Інститут літератури ім. М. Х. Абеґяна, Інститут мистецтв, Музей-інститут геноциду вірмен, Ширакський центр вірменознавчих досліджень.

У складі президії НАН Республіки Вірменія діють: Науково-видавнича рада, Рада з міжнародного наукового співробітництва, Експертна комісія з охорони о. Севан, комісія з обчислювальної техніки, Міжнародний науково-освітній центр, Фундаментальна наукова бібліотека, Наукова рада з проблем енергетики, Фонд з розвитку науки та Видавничо-виробниче об'єднання «Гітутюн».

Академія видає журнали: «Доповіді Національної академії наук Республіки Вірменія», «Вісті Національної академії наук Республіки Вірменія» (серії: математика, механіка, науки про Землю, технічні науки, фізика), «Астрофізика», «Біологічний журнал Вірменії», «Вісник суспільних

наук», «Історико-філологічний журнал», «Медична наука Вірменії», «Нейрохімія», «Хімічний журнал Вірменії» та газету «Гітутюн».

НАН Республіки Вірменія підтримує та розвиває міжнародні зв'язки з багатьма науковими організаціями зарубіжних країн. Академією підписані двосторонні угоди та програми з обміну з Національною академією наук Білорусі, Національною академією наук України, Китайською академією наук, Лондонським королівським товариством, Російською академією наук, Академією наук Туркменістану, Угорською академією наук. Національна академія наук Республіки Вірменія є членом Міжнародної асоціації академій наук та Міжнародної ради з науки.

Науково-дослідні установи Національної академії наук Республіки Вірменія мають широкі наукові зв'язки з науковими центрами Італії, Ірану, Ізраїлю, Кіпру, Мексики, Нідерландів, Франції та ФРН.

Співробітники Інституту біотехнології Науково-виробничого центру «Вірмбіотехнологія» НАН Республіки Вірменія спільно з українськими, російськими, білоруськими, японськими та американськими колегами успішно виконали роботу за проектом з проблем біотехнології².

Інститут мистецтв НАН Республіки Вірменія з ученими Центру з вивчення вірменської культури в Мілані підготували й видали італійською, англійською та вірменською мовами збірник «Пам'ятки вірменської архітектури» та провели наукові симпозиуми, присвячені вірменському мистецтву. Інститут співпрацює також з Міжнародною радою з традиційної музики, який діє під егідою ЮНЕСКО³.

Інститут проблем гідропоніки ім. Г. С. Давтяна НАН Республіки Вірменія активно розвиває наукові зв'язки з Американським товариством гідропоніки, Міжнародним союзом садівничих наук (Бельгія), Європейським центром дослідження й розвитку овочівництва, Берлінським університетом ім. Гумбольда (ФРН), Єрусалимським коледжем технології (Ізраїль) та Інститутом фізіології рослин та генетики АН Таджикистану⁴.

Співробітники Центру еколого-ноосферних досліджень НАН Республіки Вірменія спільно з американськими токсикологами шпиталю «Вест-Елліс» працюють над науковою програмою «Важкі метали в навколишньому середовищі».

---

² Учреждение «Институт биотехнологии» Научно-производственного центра «Армбиотехнология» [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.sci.am/resorgs.php?oid=42&langid=3>.

³ Институт искусств [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.sci.am/resorgs.php?oid=36&langid=3>.

⁴ Институт проблем гидропоники им. Г. С. Давтяна [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.sci.am/resorgs.php?oid=16&langid=3>.

З 2002 р. центр активно співпрацює з ученими Науково-дослідного інституту тваринних кормів (Велика Британія) над проблемами біоенергетики.

Співробітники Центру еколого-ноосферних досліджень НАН Республіки Вірменія спільно з науковим колективом Американського товариства вірменських учених та інженерів брали участь у проекті «Енергетичні ліси Вірменії».

Спільно з Данським технологічним інститутом співробітники центру проводили дослідження з проблем вмісту свинцю в бензині ⁵.

У 2011 р. співробітники Музею-інституту геноциду вірмен НАН Республіки Вірменія взяли участь з ученими Данії, Норвегії та Швеції в Міжнародній науковій конференції «Геноцид вірмен і скандинавський відгук», на якій обговорювалися питання стану висвітлення вказаної трагедії в скандинавській науковій літературі та в спогадах сучасників, а також питання допомоги громадян скандинавських країн вірменським біженцям з території тодішньої Османської імперії ⁶.

У жовтні 2011 р. НАН Республіки Вірменія та НАН України підписали угоду про співробітництво. Указана угода передбачає: співробітництво обох академій у галузі природничих, технічних і гуманітарних наук; розробку наукових і соціально-економічних проблем, що мають велике значення для економіки й культури Вірменії та України; проведення спільних наукових конференцій, семінарів, нарад; сприяння через аспірантуру та докторантуру в підготовці та атестації наукових кадрів; здійснення експертизи науково-дослідних робіт, науково-технічної продукції, рецензування наукових статей і монографій; обмін інформацією в галузі науки та освіти; взаємодопомогу у видавничій і поліграфічній діяльності ⁷. У тому ж році вірменські вчені, спільно з українськими, російськими та білоруськими колегами взяли участь у сьомому засіданні Асоціації інститутів історії країн СНД, де обговорювали питання історико-культурної спадщини країн колишнього СРСР та їх інтеграції в сучасний науковий простір ⁸ (*Шихненко І., к. і. н., наук. співроб. Інституту архівознавства Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського*).

---

⁵ Центр еколого-ноосферных исследований [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.sci.am/resorgs.php?oid=10&langid=3>.

⁶ Международная научная конференция «Геноцид армян и скандинавский отклик», посвященная 150-летию Ф. Нансена» [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.genocide-museum.am/rus/conference-2011.php>.

⁷ Угода про співпрацю між Національною академією наук України і Національною академією наук Республіки Вірменія [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nas.gov.ua/Chronicle/Publishers/nov/nov_skndgpsn/Documents/111026.pdf.

⁸ Проведено VII засідання Асоціації інститутів історії держав-учасниць СНД [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua/index.php/ua/6277-provedeno-vii-zasidannya-asotsiatsiji-institutiv-istoriji-derzhav-uchasnits-snd>.